

Creatieve Wandeling

CULTUUR inzetten voor
het bevorderen van
een duurzame levensstijl

SAMENVATTING

GROEP OPEN
COÖRDINATIEMETHODE

SAMENVATTING

SAMENVATTING

De om zich heen grijpende milieucrisis, waaronder de wereldwijde klimaatverandering en het alarmerende verlies aan biodiversiteit, vormt een ernstige bedreiging voor globale ecosystemen en voor het menselijk bestaan en manieren van bestaan. Dit wordt in de hand gewerkt door menselijke activiteit. Er is al de nodige aandacht gewijd aan transformatieve maatregelen in sectoren zoals energie en vervoer, maar ook de culturele en creatieve sector (CCS) heeft een aanzienlijk, zij het ondergewaardeerd, potentieel om een betekenisvolle bijdrage te leveren aan de duurzaamheidsagenda. Met hun bewezen capaciteit om **bewustwording van het publiek te bevorderen, emotionele betrokkenheid tot stand te brengen en gedragsverandering te stimuleren**, staan cultuur, creativiteit en kunst garant voor een strategischere en ambitieuzere bijdrage

aan de inspanningen op het gebied van klimaatactie. Tegelijkertijd komt uit nieuw onderzoek naar hun ecologische voetafdruk naar voren dat de CCS dringend een **betere duurzaamheidspraktijk** moet ontwikkelen.

Als deskundigen van de lidstaten die zich bezighouden met de **groene transitie van de CCS**, in het kader van het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026 en in het kader van de open coördinatiemethode (OCM), hebben wij in 2024 en 2025 gekeken hoe de **sector momenteel opschuift richting duurzaamheid** en welke inspanningen worden verricht om **de mentaliteitsveranderingen mogelijk te maken die noodzakelijk zijn voor een rechtvaardige, inclusieve en evenwichtige groene transitie**.

We hebben kernboodschappen en aanbevelingen geformuleerd op basis van een meerlagige methodologische benadering. Deze combineert plenaire vergaderingen, input van deskundigen, thematische subgroepen en gerichte enquêtes om best practices in kaart te brengen en beleidsinstrumenten te evalueren. De aanbevelingen zijn gericht op beleidsmakers op het niveau van de EU en de lidstaten om de groene transitie van de CCS in heel Europa kracht bij te zetten en worden later in dit document en in het volledige verslag nader toegelicht.

1

Cultuur centraal stellen in de beleidsrespons op milieu-uitdagingen

2

Cultuur erkennen als een pijler van het globale kader voor duurzame ontwikkeling

3

De coördinatie tussen cultuur en milieubeleidssterreinen versterken

4

Cultuur en creativiteit gebruiken om klimaatactie en biodiversiteitsmaatregelen een impuls te geven

5

De rol van kunstenaars en creatieve professionals bij milieu- en klimaatactie bevorderen

6

Duurzaamheidscriteria opnemen in kaders voor cultuurfinanciering

7

Cultuurwerkers in staat stellen om voorop te lopen bij de groene transitie

8

De duurzaamheidsfinanciering van de sectoren verbeteren

9

Meting van de CO₂-voetafdruk introduceren voor grote culturele evenementen en platformen

BETROKKENHEID

BETROKKENHEID

CULTUUR EN CREATIVITEIT ARMSLAG GEVEN ALS AANJAGERS VAN VERANDERING

Het versterken van de **strategische afstemming van de culturele, creatieve en milieusectoren** kan een win-winpartnerschap opleveren dat de samenleving en de planeet ten goede komt. Het unieke potentieel van creatieve en culturele expressie om belanghebbenden bij klimaatactie te betrekken komt tot uiting via de talloze voorbeelden van krachtige boodschappen die de sector via de media en nieuwe kanalen overbrengt.

Kernboodschappen voor het bevorderen van betrokkenheid

De globale samenleving wordt geconfronteerd met een drievoudige planetaire crisis die bestaat uit klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en vervuiling. De respons op deze uitdagingen vereist **structurele veranderingen** binnen alle sectoren, waaronder de CCS. Hoewel ze niet de grootste vervuiler is, heeft de CCS wel degelijk een toenemend **meetbaar milieueffect** dat moet worden aangepakt zonder afbreuk te doen aan hun maatschappelijke kernfunctie om de betrokkenheid bij cultuur te bevorderen.

Een van de voornaamste uitdagingen voor de CCS is de noodzaak om **de eigen ecologische voetafdruk aanzienlijk te verminderen**. Hierbij wordt gekeken naar het energieverbruik op locaties en bij producties, waarbij de productie van afval in het kader van evenementen en activiteiten tot een minimum wordt beperkt en de uitstoot in verband met vervoer en digitale werkzaamheden wordt verkleind.

De groene transitie is niet enkel een technische uitdaging — **het is ook een culturele transformatie**. Om klimaat- en biodiversiteitscrises het hoofd te bieden, moet onze samenleving **zich herbezinnen op hoe we leven, produceren en omgaan met de planeet**.

Cultuur heeft het vermogen om **alternatieve toekomstvisies te schetsen**, ook hoopvolle. Creatieve expressie en “storytelling” zijn manieren om op **nieuwe en enthousiasmerende wijzen** over klimaatverandering en andere milieu-uitdagingen te communiceren. Artistieke boodschappen zijn een alternatief voor complexe, feitgedreven boodschappen. Ze spreken **meer tot de verbeelding van het publiek** en vormen **een buffer tegen onverschilligheid**. Daardoor bereiken ze vaak een **breder scala aan maatschappelijke en culturele groeperingen** in lijn met de doelstellingen van een rechtvaardige transitie.

De CCS is uniek gepositioneerd om het voortouw te nemen bij deze verschuiving, door het invoeren van **meer duurzame werkwijzen**, het aandragen van **innovatieve oplossingen** en het ontwikkelen van nieuwe invalshoeken die **collectieve transformatie en gedragsbeïnvloeding** kunnen stimuleren. Met behulp van **creatieve tools** kan de sector dialoog in de hand werken en milieu-uitdagingen aanpakken via beleidsmaatregelen en gemeenschapsparticipatie.

Het bieden van ondersteuning bij en het delen van kennis over klimaat- en biodiversiteitsvraagstukken is cruciaal om **de CCS in te zetten om een overtuigende en enthousiasmerende visie op een groene toekomst te presenteren**, zodat ze de samenleving kan inspireren met creatief materiaal. Deze benadering kan ook zorgen voor een positieve wisselwerking tussen “cultuur voor duurzaamheid” (creatievelingen die een duurzame toekomstvisie schetsen) en “duurzaamheid voor cultuur” (CCS-professionals die duurzamer te werk gaan).

AFWEGEN

OP DOELTREFFENDE WIJZE GEBRUIKMAKEN VAN INSTRUMENTEN EN DATA OM MET KENNIS VAN ZAKEN BESLISSINGEN TE NEMEN

Door data te verzamelen, kunnen professionals **empirisch onderbouwde plannen maken en beslissingen nemen en de resultaten monitoren**. Een breed scala aan tools — van CO₂-calculators tot certificering en toepassingen van artificiële intelligentie — kunnen de planning, uitvoering en monitoring van duurzame praktijken ondersteunen. Op deze manier kan de voortgang vastgelegd en waar nodig bijgestuurd worden, **om de verduurzaming van de CCS verder op weg te helpen**. Onze analyse legt weliswaar de voordelen van **geïnformeerde besluitvorming** en **sectoroverstijgende afstemming** bloot, maar waarschuwt tevens voor de **risico's van het toepassen van instrumenten zonder duidelijke doelen of doelgroepen voor ogen te hebben**. Uiteindelijk kan enkel een **evenwichtige, contextgevoelige benadering** ervoor zorgen dat instrumenten praktisch, doelgericht en op een gezamenlijke visie op duurzaamheid in de CCS afgestemd zijn.

Kernboodschappen voor afweging

Transparantie is een belangrijke factor: door data te verzamelen en erover te rapporteren, kunnen andere belanghebbenden **inzicht krijgen in de verandering die zich in de sector voltrekt**. Daarnaast kan het **soortgelijke organisaties in de sector motiveren** om in hun eigen werking of zelfs daarbuiten actie te ondernemen.

Hoewel tools en data cruciale elementen van de verduurzamingsstrategie zijn, kleven er een aantal risico's aan het inzetten van tools ter bevordering van de duurzaamheid en het invoeren van protocollen voor dataverzameling. Zo is er een risico dat de aandacht vooral uitgaat naar de inzet van instrumenten en monitoring, en de organisatie **het gewenste resultaat uit het oog verliest**. Ook kan de toepassing van een instrument zonder duidelijke doelen aanleiding zijn tot "greenwashing" van organisaties en evenementen. Om

dit te voorkomen, **moeten strategische doelstellingen met bijbehorende indicatoren duidelijk worden gedefinieerd en worden opgevolgd**.

Een andere valkuil bij dataverzameling is **wanneer er geen verdere actie wordt ondernomen met de gemeten parameters of deze parameters geen gedragsverandering binnen de organisatie teweegbrengen**. Bijna een derde van de geraadpleegde beleidsmakers antwoordde dat data niet naar behoren wordt gebruikt na het verzamelen ervan. Om doeltreffend te kunnen handelen op basis van verzamelde data, moet er sprake zijn van **specifieke doelstellingen of benchmarks om de huidige stand van zaken te kunnen vergelijken met een gedroomd toekomstbeeld**.

Het is ook belangrijk om bestaande instrumenten beleidsmatig in te bedden in bredere sectoroverstijgende kaders, zodat de CCS **activiteiten kan afstemmen op bredere milieu- en beleidslandschappen**. Vooruitkijkend is er een duidelijke noodzaak om de CCS een samenhangende en vastomlijnde rol toe te bedelen, in overeenstemming met globale milieukaders. Deze gezamenlijke visie moet een strategische richting bepalen en tegelijkertijd de creatieve expressie en artistieke vrijheid ten volle eerbiedigen, **zodat duurzaamheidsdoelen niet ten koste gaan van culturele kernwaarden**.

Ten slotte is het van essentieel belang om na te gaan wie de eindgebruikers van instrumenten en data zijn om de relevantie en praktische toepassing ervan te waarborgen. Door middelen af te stemmen op de feitelijke behoeften van zij die er gebruik van maken, kan de sector **meer slagkracht opbouwen en effectief vooruitgang op vlak van duurzaamheid ondersteunen**.

Deze stappen zullen ertoe bijdragen dat de CCS deel gaat uitmaken van de bredere duurzaamheidsagenda zonder dat de unieke rol als aanjager van culturele expressie en maatschappelijke verandering verloren gaat.

TRANSFORMEREN

TRANSFORMEREN

GOEDE PRAKTIJKEN VAN ONDERAF OPSCHALEN

De CCS kan actie ondernemen door **doeltreffende duurzaamheidspraktijken in te voeren en te repliceren**. Concrete voorbeelden in ons rapport laten zien hoe instellingen en organisaties in de CCS in heel Europa **duurzaamheid reeds inbouwen** in hun activiteiten, infrastructuur, betrekken van het publiek en creatieve productie. Dit leidt onder andere tot een verlaging van energieverbruik, de overgang naar een circulaire economie en de bevordering van duurzame mobiliteit. In het rapport wordt ook benadrukt dat **een succesvolle aanpak zich richt op uitdagingen** zoals financieringshiaten, belemmeringen in wet- en regelgeving en een beperkte capaciteit — in het bijzonder voor kleinere spelers. Belangrijke bevindingen op dit gebied zijn de **noodzaak van praktische tools, sectoroverstijgende samenwerking en op maat gesneden steun om de omvang van de impact te bepalen en om duurzaamheid meer centraal te stellen bij de activiteiten in de CCS**.

Kernboodschappen voor transformatie

Mitigatiemaatregelen zoals **verlaging van het energieverbruik, gebruik van hernieuwbare energie, groendaken en waterbesparing** leveren al meetbare milieuvordelen en kostenbesparingen op binnen de CCS. Concrete vooruitgang is dus binnen handbereik.

Ook **klimaatadaptatie** is een dringende kwestie, waarbij het zonder meer noodzakelijk is veerkracht in te bouwen in de langetermijnplanning en het hedendaagse beheer om zowel de culturele infrastructuur als gemeenschappen te beschermen.

Circulariteit en digitalisering blijken schaalbare en kosteneffectieve facilitatoren bij inkoop, productie en evenementenbeheer te zijn. **Mobiliteit vormt een grote uitdaging** voor emissiereductie, hoewel emissies in verband met tournees, logistiek en reizen van de doelgroep aanzienlijk kunnen worden verlaagd door gebruik te maken van openbaar vervoer, elektrische voertuigen en oplossingen op het gebied van gedeelde mobiliteit.

Tot slot: **kennis draagt bij aan transformatie**. **Opleiding, publieksparticipatie en milieucertificaten bevorderen een cultuur van verantwoordelijkheid en versterken de geloofwaardigheid**. Met specifieke benaderingen zoals gezamenlijke initiatieven voor opleiding, richtlijnen voor eco-design, ondersteuning van systematische uitvoering en intercollegiaal leren, kan de vooruitgang in de richting van duurzamere praktijken in de sector worden versneld.

Kleinere organisaties zullen extra ondersteuning nodig hebben om bredere participatie mogelijk te maken, waaronder financiering, praktische instrumenten en gezamenlijke platforms.

Uiteindelijk is **samenwerking tussen de verschillende sectoren en niveaus essentieel**, aangezien geen enkele speler of organisatie deze transitie alleen in goede banen kan leiden. Beleidsafstemming, sectoroverstijgende partnerschappen en langetermijninvesteringen zijn cruciaal om **best practices op te schalen, het effect ervan te vergroten en duurzame verandering in de hand te werken**.

STIMULEREN

STIMULEREN

DE CCS ARMSLAG GEVEN VIA BELEIDSMATREGELEN EN INSTITUTIONELE ACTIE

Overheidsbeleid kan de verduurzaming van de CCS op doeltreffende wijze stimuleren en reguleren door **belanghebbenden te mobiliseren, op maat gesneden steun te verlenen en slimme regelgeving te ontwerpen**. Dit vraagt om een driedelige benadering: **capacity building** binnen de sector, zorgen voor **rechtvaardige financiële en technische bijstand** (onder meer door middel van eco-conditionaliteit), en de totstandbrenging van **beperkte regelgevingskaders die op de specifieke behoeften van de CCS zijn afgestemd**. Hoewel de nadruk ligt op evenwichtigheid, flexibiliteit en gedeelde verantwoordelijkheid, is het cruciaal om beleidsmaatregelen op meerdere niveaus op elkaar af te stemmen, bestaande instrumenten op te schalen en duurzaamheid te integreren in financierings- en opleidingssystemen. Aan de hand van concrete voorbeelden uit de hele EU komt uit onze analyse naar voren hoe **door slimme sturing culturele transformatie mogelijk wordt zonder dat dit belastende of onrechtvaardige resultaten met zich meebrengt**.

Kernboodschappen voor stimulering

Eco-conditionaliteit, dat betrekking heeft op het toevoegen van duurzaamheidsnormen als criteria om voor financiering in aanmerking te komen, is een **instrument om duurzame transformatie aan te moedigen**. Op Europees niveau is er een groeiende noodzaak om **instrumenten voor eco-conditionaliteit te harmoniseren** voor culturele en creatieve activiteiten, waaronder tournees, audiovisuele producties, tentoonstellingen en digitale muziekplatforms. Dit zorgvuldig plannen is noodzakelijk om te zorgen

dat **kleinere culturele organisaties buiten schot blijven van onevenredige belastingsheffingen**. Het is ook van vitaal belang het proces van eco-conditionaliteit te onderbouwen met **programma's voor capaciteitsopbouw**, om werknemers in de sector de noodzakelijke kennis en vaardigheden voor het beheer van de groene transitie bij te brengen.

Het delen van bestaande instrumenten is goedkoper en kost minder tijd dan het ontwikkelen van nieuwe instrumenten voor het meten van koolstofvoetafdrukken, natuurvoetafdrukken, levenscyclusanalyses enz.

Tegelijkertijd wordt van cultuurwerkers op Europees en mondiaal niveau **steeds vaker gevraagd om aan diverse nationale normen te voldoen en om hun impact met behulp van verschillende instrumenten te meten**. Deze tendens zou kunnen leiden tot een nieuwe laag van administratieve lasten — terwijl de daadwerkelijke vergroening van de CCS moet worden aangemoedigd en gefaciliteerd.

Een andere kwestie die zich aandient, betreft de mogelijk **uiteenlopende duurzaamheidsnormen voor de CCS in de verschillende lidstaten van de EU**, onder meer voor activiteiten waarbij de vraag en/of het aanbod mobieler is (bv. de muziekindustrie, live amusement, de productie en distributie van films en videogames, of tentoonstellingen). Hogere kosten en/of operationele barrières als gevolg van strengere normen zouden **afbreuk kunnen doen aan de haalbaarheid van grootschalige evenementen in bepaalde lidstaten en niet in andere**. Dit vooruitzicht moet een aanleiding zijn voor **nauwere Europese samenwerking om een gelijk speelveld voor vergroeningspraktijken in de EU te waarborgen** zodat grote CCS-evenementen onder gelijke voorwaarden kunnen worden georganiseerd in alle lidstaten.

KRACHTEN BUNDELEN

KRACHTEN BUNDELEN

SAMENWERKEN EN LEREN VAN ANDEREN ALS HET GAAT OM DE GROENE TRANSITIE

Binnen de CCS moeten succesvolle praktijken en kennis worden aangevuld om te komen tot een betekenisvolle groene transitie. **Strategische communicatie, praktische instrumenten, professionele netwerken en inspanningen voor capaciteitsopbouw** zijn cruciaal bij het **uitwisselen van doeltreffende benaderingen** in uiteenlopende culturele contexten en over nationale grenzen.

Kernboodschappen voor krachtenbundeling

Het bundelen van krachten gaat niet vanzelf en **vereist doelgerichte, gestructureerde ondersteuning**. De totstandbrenging van netwerken, platforms en evenementen om binnen en buiten de CCS een voortdurende dialoog en intercollegiaal leren te bevorderen is essentieel om **kennis en best practices effectief te laten circuleren**. Door **communicatiestrategieën af te stemmen** op specifieke doelgroepen — beleidsmakers, cultuurprofessionals, kunstenaars of het grote publiek — worden de betrokkenheid en effectiviteit verder vergroot. **Best practices moeten overdraagbaar en impactvol zijn, maar ze moeten ook duidelijk, empirisch onderbouwd en aanpasbaar zijn**. Ze zijn gebaseerd op robuuste gegevens en tegelijkertijd flexibel genoeg om zich aan uiteenlopende culturele en geografische omstandigheden aan te passen. Zo maken ze meer kans om veranderingen te stimuleren en elders navolging te vinden.

Evengoed **blijft menselijke capaciteit de aanjager van een betekenisvolle transformatie**. Professionals en organisaties moeten beschikken over de juiste **vaardigheden, middelen en het leiderschap** om duurzaamheid in hun creatieve en operationele werkzaamheden te kunnen integreren. Opleidingsprogramma's, ondersteuningsinitiatieven en toegang tot praktische tools spelen stuk voor stuk een cruciale rol om actie op elk niveau mogelijk te maken.

Sectoroverstijgende kennisuitwisseling is ook van belang. In gesprek gaan met andere sectoren kan de aanzet geven tot innovatie. Ook kan het professionals in de CCS helpen om doeltreffende modellen in te voeren die oog hebben voor ecologische, technologische en maatschappelijke duurzaamheid.

Diverse voorbeelden in het rapport illustreren hoe uitdagingen zoals **gefragmenteerde kennis, beperkte middelen of een gebrek aan bewustzijn kunnen worden ondervangen via goed gestructureerde initiatieven**. Hiertoe behoren maatregelen die gebaseerd zijn op betrokkenheid, digitale innovatie, institutioneel leiderschap en sectoroverstijgende samenwerking.

Krachten bundelen gaat niet alleen over bereik, maar ook over relevantie, inclusie en transformatie op de lange termijn. Bovenal moeten **duurzaamheidsinspanningen inclusief zijn, en als zodanig bijdragen tot sociale rechtvaardigheid, diversiteit, gemeenschapsparticipatie en milieudoelstellingen**. Strategieën voor krachtenbundeling moeten dan ook toegespitst zijn op brede toegankelijkheid en vertegenwoordiging, en ervoor zorgen dat alle stemmen in de sector gehoord worden. Mengvormen van **digitale instrumenten en persoonlijke uitwisselingen** komen zowel de toegankelijkheid als het vertrouwen ten goede, wat de totstandbrenging van sterke, inclusieve beroepsgemeenschappen bevordert.

Uiteindelijk kunnen de CCS gedragsmatige, structurele en maatschappelijke verandering inspireren — op voorwaarde dat sprake is van de juiste mechanismen om leren en experimenteren mogelijk te maken — **en als pleitbezorgers fungeren** voor de ontwikkeling van leiderschap in de sectoren.

PLEITBEZORGEN

PLEITBEZORGEN

DE CCS EEN VOLWAARDIGE ROL OP HET GEBIED VAN NATIONALE EN EU- KLIMAATACTIE TOEBEDELEN

Lidstaten en EU-instellingen moeten zich beter bewust zijn van de waarde van de CCS bij het streven naar “net zero” en **meer zicht krijgen op de verschillende soorten steun die deze sectoren nodig hebben om hun potentieel als voorvechters volledig waar te maken**. Verder is het voor de EU van belang met één stem te spreken op internationale fora, als een wereldwijde voorvechter, **die zich sterk maakt om de stem van de CCS te laten horen bij inspanningen om te komen tot “een duurzame wereldgemeenschap gebaseerd op eerbied voor de natuur, universele mensenrechten, economische rechtvaardigheid, en een cultuur van vrede”** ⁽¹⁾.

Kernboodschappen voor pleitbezorging

De EU-duurzaamheidsdoelen, gekoppeld aan het feit dat het IPCC (het Intergovernmental Panel on Climate Change) cultuur erkent als een kerndimensie van klimaatverandering, moeten als **katalysator voor sterkere en impactvollere pleitbezorging op dit gebied** dienen.

Deze bijdrage moet worden erkend als een strategische troef op alle relevante beleidsterreinen. Dit omvat de **Europese Green Deal** en de met de uitvoering ervan belaste instellingen, die de CCS strategisch kunnen optuigen om **de onderliggende houdingen, gewoonten en culturele waarden aan te pakken die bepalend zijn voor onze leefwijze, met als doel het versnellen van de gedragsverandering die essentieel is om de voor een duurzame toekomst vereiste snelle veranderingen te verwezenlijken**.

Het Culture Compass moet deze tweeledige **verantwoordelijkheid weerspiegelen**, en financieringsmechanismen op EU-niveau moeten van meet af aan het perspectief van de CCS integreren en de duurzaamheid van de sectoren verbeteren.

Om dit verder mogelijk te maken, moeten het directoraat-generaal Onderwijs, Jongerenzaken, Sport en Cultuur en het directoraat-generaal Klimaatactie de integratie van de CCS in belangrijke **programma's voor duurzame ontwikkeling** binnen het blok bevorderen, zoals het “New European Bauhaus” en “European Green Capital”, maar ook **milieuaspecten consequent in overweging nemen bij de EU-steun voor de CCS, van het huidige Creative Europe-programma tot aan het volgende AgoraEU-programma en daarna**. Dit zou de ontwikkeling van instrumenten vereisen die gebruikt kunnen worden in internationale culturele betrekkingen en Green Deal-diplomatie, waaronder aanpasbare communicatie voor cultuurwerkers.

Net zo cruciaal is de **vertaalslag van de Green Deal naar de CCS**, door het zorgen voor middelen waarmee de rol, de verantwoordelijkheden en de kansen van de CCS op dit beleidsterrein kunnen worden verduidelijkt. Via deze inspanningen kan de CCS haar mogelijke rol als pleitbezorger van maatschappelijke betrokkenheid en opleiding opnemen, om burgers beter vertrouwd te maken met duurzaamheid en individuele en collectieve actie aan te moedigen.

Tot slot heeft de EU een kans — en een verantwoordelijkheid — om zich op het wereldtoneel van de klimaat- en duurzaamheidsagenda in fermere bewoordingen uit te laten over de vitale rol van de CCS als een formidabele aanjager van verandering die in staat is **gedragsverandering te bewerkstelligen, normen bij te stellen en systeemtransformatie te katalyseren**. De EU moet ernaar streven met één stem te spreken, en de bijdrage van de CCS op samenhangende wijze voor het voetlicht te brengen als cruciaal voor de wereldwijde transitie naar een duurzamere toekomst. Europa beschikt over een krachtig platform om het goede voorbeeld te geven — dit is het moment om het te gebruiken.

⁽¹⁾ Earth Charter International, “The Earth Charter — Preamble”, <https://earthcharter.org/read-the-earth-charter/preamble/>.

NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN VOOR ACTIE

VOORWAARDEN VOOR ACTIE

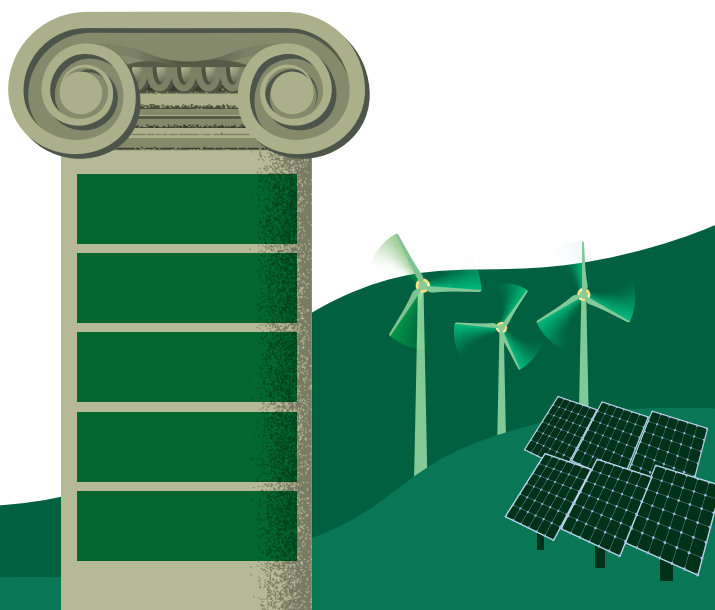
NOODZAKELIJKE

De CCS bekleden een unieke positie als het gaat om de groene transitie. Net als andere economische en maatschappelijke activiteiten verbruiken de sectoren bij hun werkzaamheden veel hulpbronnen en energie, hetgeen een belasting van het milieu veroorzaakt die moet worden beperkt. De CCS vervullen echter ook een cruciale rol bij het in goede banen leiden van culturele en maatschappelijke verandering, en in een sterker verdeelde wereld is deze rol momenteel des te belangrijker. Zonder te tornen aan de vrijheid van artistieke expressie, is dit zonder meer een belangrijke kans om deze capaciteit te trachten te benutten om Europese burgers ertoe aan te zetten zich duurzame leefwijzen eigen te maken.

Als deskundigen die in het kader van dit tweeledige OCM-mandaat actief zijn, bieden wij de volgende bespiegelingen op hoofdlijnen, die kunnen worden beschouwd als noodzakelijke voorwaarden voor het stimuleren van een groene transitie in de CCS.

- **Gebruik van bestaande beproefde en betrouwbare maatregelen.** Er zijn reeds talloze instrumenten en initiatieven om de groene transitie te stimuleren — bijvoorbeeld financiële stimulansen en duurzaamheidscriteria — en deze kunnen ook worden toegepast op de CCS.
- **Financiering voor cultuur en creativiteit behouden.** Ervoor zorgen dat de groene transitie wordt gefinancierd uit begrotingsmaatregelen voor duurzaamheid, zodat groene financiering niet ten koste gaat van de steun voor de CCS.
- **Duurzaamheid moet inclusief zijn.** Klimaatactie moet hand in hand gaan met de bevordering van sociale rechtvaardigheid, diversiteit en gemeenschapsparticipatie. Inspanningen om krachten te bundelen moeten ervoor zorgen dat duurzaamheidsvoordelen breed toegankelijk zijn en representatief voor alle stemmen en doelgroepen binnen de sector.

- **Bouwen van lokaal naar mondiaal.** Maatregelen om de CCS te vergroenen moeten altijd oog hebben voor de lokale situatie. In aanvulling op EU-actie om de CCS te vergroenen moet deze actie ook op globaal niveau worden uitgevoerd met inachtneming van de kernbeginselen van milieurechtvaardigheid en milieupartnerschap.
- **Engagement voor motivatie.** Culturele en creatieve expressie kunnen actie op het gebied van klimaatverandering stimuleren door beleidsmakers en het publiek te betrekken via nieuwe kanalen die complexe vraagstukken herkenbaarder maken en inspelen op het gevoel.
- **De kracht van de CCS benutten.** De rol van kunstenaars en creatieve professionals als belangrijke spelers op het gebied van klimaatactie op globaal niveau erkennen en vergroten (cultuur voor groen), alsook de noodzaak van verduurzaming en herstel van de biodiversiteit in de CCS (groen voor cultuur).
- **De menselijke capaciteit is de aanjager van verandering.** Personen en instellingen moeten beschikken over de juiste vaardigheden, instrumenten en het creatieve leiderschap om duurzame praktijken toe te passen.

ONZE AANBEVELINGEN

 Actie op EU-niveau

 Actie op het niveau van de lidstaten

Cultuur en creativiteit tot hoekstenen van duurzaamheid maken

1) Cultuur centraal stellen in de beleidsrespons op milieu-uitdagingen

- **1.1** Ervoor zorgen dat de kracht van creatieve expressie om mogelijke toekomstvisies te ontwikkelen en Europese burgers te betrekken tot uiting komt in belangrijke beleidsmaatregelen op het gebied van duurzaamheid. Dit moet gepaard gaan met het opnemen van culturele beginselen en creatieve initiatieven in de transformatieve agenda ter verwezenlijking van klimaatneutraliteit (Europese Green Deal, Clean Industrial Deal) en het cultuurkompas voor Europa.
- **1.2** Wijzen op de rol van creatieve expressie bij het aanpakken van milieu-uitdagingen, waaronder klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit, in belangrijke strategische documenten voor de culturele sector. Zo moeten het binnenkort te presenteren EU-werkplan voor cultuur en de volgende AgoraEU-financieringsregeling voor de CCS passende maatregelen omvatten om de inbreng van de sector op dit terrein te stimuleren en te ondersteunen.

2) Cultuur erkennen als een pijler waarop het globale kader voor duurzame ontwikkeling rust

- **2.1** EU-lidstaten en EU-instellingen moeten aandringen op het aanmerken van cultuur als een op zichzelf staande prioriteit bij toekomstige globale kaders voor duurzame ontwikkeling.
- **2.2** EU-lidstaten en EU-instellingen moeten rollen toekennen aan de CCS om burgerparticipatie te bevorderen en een impuls te geven aan maatregelen tot nakoming van wereldwijde milieuvbintenissen zoals het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering en het Verdrag inzake biologische diversiteit.

3) De afstemming tussen cultuur en milieubeleidssterreinen verbeteren

- **3.1** Op nationaal niveau een contactpunt voor cultuur binnen het ministerie van Klimaat/Milieu en een contactpunt voor klimaat- en biodiversiteitsactie binnen het ministerie van Cultuur benoemen.
- **3.2** Op EU-niveau een permanent initiatief voor kennisdeling en beleidsadvies (in de vorm van een informeel netwerk) inzake de groene transitie voor de CCS opzetten, voortbouwend op deze OMC.
-   **3.3** Speciale groene contactpersonen moeten worden benoemd voor belangrijke cultuurfinancieringsprogramma's. Daarnaast moeten duurzaamheidsopleidingen worden verzorgd voor financieringsadviseurs zodat zij professionals in de CCS kunnen helpen om vergroeningsstrategieën van hoge kwaliteit te ontwikkelen.

De CCS op het niveau van de EU en de lidstaten mobiliseren

4) Cultuur en creativiteit gebruiken om klimaat- en biodiversiteitsmaatregelen in goede banen te leiden

-   **4.1** De innovatieve kracht van de CCS benutten om verandering in de houdingen en gedragingen van het publiek te stimuleren via culturele initiatieven die zich toespitsen op klimaat- en milieuvraagstukken.
- **4.2** Op cultuur gebaseerde oplossingen voor het aanpakken van klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit opnemen in nationale adaptatiestrategieën en -plannen.

5) De rol van kunstenaars en creatieve geesten bij milieu- en klimaatactie bevorderen

 5.1 Culturele programma's bevorderen en ondersteunen die milieu-uitdagingen zoals klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit aanpakken om de samenleving te betrekken bij het nemen van de noodzakelijke maatregelen.

 5.2 Groene residenties tot stand brengen voor kunstenaars en creatieve geesten die samenwerken met milieuprofessionals, ter bevordering van het wederzijdse begrip voor en inzicht in het potentieel van creatieve output om dit thema aan te pakken, waaronder het aanknopen van banden met lokale gemeenschappen.

6) Milieucriteria opnemen in cultuurfinancieringskaders

 6.1 Eco-conditionaliteit tot stand brengen binnen financieringsprogramma's voor de CCS om te verzekeren dat goede praktijken inzake klimaat en biodiversiteit in de gefinancierde initiatieven worden opgenomen. Ervoor zorgen dat deze actie evenredig is met de schaalgrootte van het initiatief en aanvragers steun biedt.

De groene transitie op het niveau van de EU en de lidstaten ondersteunen

7) Cultuurwerkers in staat stellen voorop te lopen bij de groene transitie

 7.1 Programma's en initiatieven ontwikkelen om kunstenaars en creatieve professionals te ondersteunen bij het ontwikkelen van kennis en vaardigheden voor het in goede banen leiden van de groene transitie. Duurzaamheid opnemen in de reguliere opleiding van kunstenaars en creatieve professionals, als basisbekwaamheid voor de beroepsuitoefening.

 7.2 Empirisch onderbouwde best practices afkomstig uit de CCS delen om nieuwe praktijken te stimuleren en om het gevoel van risico bij het doorvoeren van veranderingen te verminderen.

 7.3 Voortbouwen op bestaande initiatieven om een online EU-platform voor de verspreiding van instrumenten en het delen van goede praktijken te ontwikkelen, dat zich richt op kleinere CCS-organisaties met een beperkte duurzaamheidsexpertise. Overeenkomstig

de strategie van de EU Union of skills sectoroverstijgende initiatieven op het gebied van de groene transitie aanmoedigen.

8) De duurzaamheidsfinanciering van de sectoren verbeteren

 8.1 De noodzakelijke middelen ter beschikking stellen van culturele professionals om de groene transitie in goede banen te leiden door aanvullende duurzaamheidsfinanciering, bovenop de reguliere budgetten voor cultuur.

 8.2 Het bewustzijn binnen de CCS over de beschikbare financieringsmogelijkheden voor de steunkaders vergroten.

 8.3 Een specifieke oproep voor het ontwikkelen van vaardigheden voor de vergroening van de sector opnemen in het huidige Creative Europe-programma; een vergelijkbare oproep overwegen binnen andere op de CCS gerichte programma's (zoals Erasmus+, LIFE+, Horizon Europa).

 8.4 Bestaande subsidieregelingen in de CCS tegen het licht houden om eventuele regels of voorwaarden in kaart te brengen die duurzaamheid in de weg staan, en deze herzien om eventuele beleidsconflicten weg te nemen.

9) Meting van de koolstofvoetafdruk introduceren voor grote culturele evenementen en platformen

 9.1 Op basis van de succesvolle ervaring met de CO₂-calculator voor de Europese audiovisuele sector, binnen Creatief Europa eenvoudige, gestandaardiseerde CO₂-calculators ontwikkelen voor alle CCS-subsectoren, die voor nationaal en lokaal gebruik kunnen worden aangepast.

 9.2 Grootschalige culturele evenementen verplichten hun koolstofvoetafdruk te meten en te publiceren, met een langetermijndoelstelling om EU-brede emissieplafonds vast te stellen.

 9.3 Onderzoek en monitoring verrichten om inzicht te krijgen in de emissies die verband houden met digitale culturele platforms — om innovatie en regulering zodanig vorm te geven dat de groei op dit vlak wordt losgekoppeld van de invloed op het milieu.

 9.4 De lidstaten aanmoedigen nationale emissiefactoren te definiëren om de consistente meting van koolstofvoetafdrukken in de CCS te vergemakkelijken.

Manuscript voltooid in augustus 2025

Dit document mag niet als officieel standpunt van de Europese Commissie worden beschouwd.

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025

© Europese Unie, 2025

De voorwaarden voor het hergebruik van documenten van de Commissie zijn vastgelegd in Besluit 2011/833/EU van de Commissie van 12 december 2011 betreffende het hergebruik van documenten van de Commissie (PB L 330 van 14.12.2011, blz. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>).

Tenzij anders vermeld, is hergebruik van dit document toegestaan krachtens een Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)-licentie (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Dit betekent dat hergebruik is toegestaan, mits de bron correct wordt aangegeven en eventuele wijzigingen worden vermeld.

Print	ISBN 978-92-68-27111-7	doi:10.2766/3540313	NC-01-25-061-NL-C
PDF	ISBN 978-92-68-27112-4	doi:10.2766/2868099	NC-01-25-061-NL-N

Bureau voor publicaties
van de Europese Unie